

نگاهی به آمار و ارقام مدارس چندپایه در بعضی از کشورهای دنیا

از آموزش برای همه تا توسعه کیفیت آموزش و پرورش

مدرسه‌ی چندپایه پدیده‌ای جهانی است که در اغلب کشورها، فلسفه‌ی وجودی آن دستیابی به هدف بین‌المللی «آموزش برای همه» است. مناطق دورافتاده، کم‌جمعیت و صعب‌العبور به توسعه‌ی فرصت‌های تحصیلی بیشتری نیاز دارند و همین موضوع توجه دست‌اندرکاران آموزش و پرورش را به مناطق روستایی و در حاشیه معطوف کرده است. از نواحی روستایی‌نشین در ایالات متحده و فرانسه گرفته تا مناطق کوهستانی پاکستان و کوهستان‌های غربی چین، و روستاهای گینه و زامبیا، و بسیاری از کشورهای اسکاندیناوی، در زمره‌ی پوشش چندپایه قرار گرفته‌اند، به طوری که قریب به یک‌سوم مدارس جهان را شامل می‌شوند.

آموزش‌های جامع به کودکانی که در معرض محرومیت قرار گرفته‌اند، امیدوار است در بهبود رفاه اجتماعی و اقتصادی نسل آینده تأثیرگذار باشد. گرچه هنوز هم، با وجود تلاش‌های عظیم بخش‌های عمومی و خصوصی، نرخ ترک تحصیل میان کودکان هندی در سطح بالایی باقی مانده است.

در این ارتباط دولت هند از سال ۲۰۰۹ برای افزایش دسترسی کودکان به آموزش، سیاست‌های مفصل و جامعی مانند انگیزه‌های پولی برای دختران به منظور به تأخیر انداختن ازدواج آنان به سنین بعد از هجده سال، کمک هزینه‌ی تحصیلی و وعده‌های غذایی رایگان در ساعات اولیه‌ی روزهای کاری مدرسه تدارک دیده است که موجب گردیده تا نرخ ثبت‌نام در مدارس هند در سالیان اخیر به‌طور قابل توجهی افزایش پیدا کند. از سوی دیگر باید گفت، هندوستان همواره با کمبود نیروی انسانی در آموزش و پرورش خود مواجه بوده است و این امر موجب شده تا توزیع معلمان در سطح مدارس ابتدایی

از این اقدامات، و توسعه‌ی چندپایه در اقصی نقاط دیگر جهان اشاره می‌شود.

تایلند

در پی موفقیت‌آمیز بودن سیاست‌هایی در زمینه کنترل زاد و ولد، که منجر به کاهش رشد جمعیت و ظهور جوامع دانش‌آموزی کوچک در برخی از مناطق گردید، دولت تایلند هیچ گزینه‌ی دیگری به جز افزایش تعداد مدارس چندپایه، برای اجرای کامل برنامه‌های آموزشی خود پیش رو نداشت.

هند

یک ویژگی رایج در آموزش و پرورش هند وفور مدارس روستایی و دورافتاده‌ی کوچکی است که کمتر از ۵۰ کودک در آن حضور دارند و حدود یک سوم از تعداد ۱/۲۵ میلیون مدرسه‌ی ابتدایی در این کشور را شامل می‌شود. دولت هند با حمایت قاطع از مدارس که به‌صورت چندپایه اداره می‌شوند و ارائه‌ی

امروزه مدارس چندپایه، ضمن اینکه سهم قابل توجهی از «آموزش برای همه» را به خود اختصاص می‌دهند، در پی دسترسی به آموزش باکیفیت نیز هستند. در اسناد یونسکو اشاره می‌شود که «آموزش چندپایه، تنها پاسخی برای رفع کمبود معلم در نظام‌های آموزشی نیست، بلکه راهبردی برای بهبود کیفیت آموزش و پرورش در جوامع روستایی محسوب می‌شود.»

اکثر قریب به اتفاق مدارس چندپایه‌ی جهان در مناطق روستایی قرار دارند. اگرچه تا قرن نوزدهم تنها برخی مدارس دولتی در شمال آمریکا و اروپا ماهیتی چندپایه داشته‌اند، اما امروزه در بسیاری از مناطق روستایی آسیا/اقیانوسیه، آفریقا و آمریکای لاتین این مدارس با حمایت‌های ملی و بین‌المللی توسعه و رونق یافته‌اند. در این میان کشورهای جنوب شرقی آسیا طی دو دهه‌ی گذشته بر آموزش‌های چندپایه به‌عنوان یک ضرورت تأکید کرده و سیاست‌های ملی را نیز در این امر دخالت داده‌اند که در ادامه به نمونه‌هایی

یک کلاس درس ضروری کرده است تا دولت را از تأمین هدف «آموزش برای همه» مطمئن سازد. آمارهای رسمی در سال تحصیلی ۲۰۰۹-۲۰۰۸ نشان می‌دهد که ۳۲ درصد مدارس فیلیپین چندپایه هستند. بیشتر این کلاس‌ها (حدود ۶۰ درصد) ترکیبی از دو یا سه پایه را در خود جای می‌دهند و در حدود ۶ درصد از مدارس چندپایه‌ی فیلیپین، یک معلم به هر شش پایه تدریس می‌کند. در این میان، زنان با حضور ۶۱ درصدی خود بخش عمده‌ی آموزش چندپایه را در فیلیپین اداره می‌کنند.

اندونزی

از سال ۱۹۹۴ تدریس چندپایه به‌عنوان مدل اصلی آموزش برای مدارس کوچک مناطق دورافتاده اندونزی برگزیده شد و دولت دستور آموزش اجباری دوره‌ی ابتدایی را تجویز کرد.

پاکستان

این کشور از رویکرد توسعه‌ی چندپایه برای کاهش نرخ بی‌سوادی در میان کودکان خود بهره برده و آمار مدارس چند پایه‌ی خود را به ۶۰ درصد رسانده است، به طوری که توانسته پس از طی سه سال، میزان ثبت‌نام را در مدارس ابتدایی از ۷۲ درصد به ۷۷ درصد افزایش دهد. دولت پاکستان امیدوار است نرخ باسوادی در میان کودکان لازم‌التعلیم خود را به صد در صد نزدیک کند.

چین

در مناطق کوهستانی غرب چین، بنا به اقتضات جغرافیایی، حدود یک‌سوم تا یک‌پنجم کودکان در مدارس چندپایه تحصیل می‌کنند و حدود ۱۰ درصد از

مدارس کوچک و نیز کمبود معلم، به رقم بالای ۸۵ درصد رسیده است.

فیلیپین

در این کشور هم مناطقی وجود دارند که در آن‌ها ثبت‌نام دانش‌آموزان پایین، و یا تعداد معلمان کم است. این موضوع آموزش ترکیبی پایه‌های مختلف را در

هند متفاوت باشد، به طوری که تنها در حدود ۱۳ درصد از مدارس، به هر پایه یک معلم اختصاص پیدا می‌کند و در ۱۴ درصد یک معلم به همه‌ی پایه‌ها تدریس می‌کند و به ترتیب ۴۲ درصد از مدارس توسط دو معلم، ۱۸ درصد سه معلم و ۱۲ درصد از مدارس توسط چهار معلم برای همه‌ی پایه‌ها اداره می‌شوند. به همین دلیل نرخ چندپایه در هندوستان با وجود

کل معلمان چینی برای آموزش به این کلاس‌ها اعزام می‌شوند.

آفریقا/ آفریقای جنوبی

وزارت‌خانه‌های آموزش و پرورش این قاره به‌طور فزاینده‌ای در حال توسعه‌ی چندپایه هستند و آن را یک ابزار آموزشی کلیدی می‌دانند که می‌تواند پاسخگوی تبعات مسائلی همچون کمبود معلم، غیبت‌های مکرر دانش‌آموزان مبتلا به فقر و بیماری، و محدودیت‌های بودجه‌ای باشد.

البته نرخ توزیع چندپایه در نقاط گوناگون آفریقا بستگی زیادی به مختصات جغرافیایی آن منطقه دارد. مثلاً به‌طور متوسط، ۲۷ درصد مدارس آفریقای جنوبی به‌صورت چندپایه اداره می‌شوند اما در برخی مناطق به خاطر بافت روستایی گسترده‌تر، این نرخ به ۳۸ درصد هم می‌رسد. جالب است بدانید با اینکه بیش از یک‌چهارم مدارس در آفریقای جنوبی به‌صورت چندپایه اداره می‌شوند آمار دانش‌آموزان در این کلاس‌ها کمتر از نیم درصد (حدود ۴ درصد) جمعیت دانش‌آموزی این منطقه را دربرمی‌گیرد،

که به نوعی نمایانگر توزیع بسیار نامناسب سرانه‌ی دانش‌آموز بین مدارس شهری و روستایی است.

آمریکای جنوبی/ پرو

تحقیقات نشان می‌دهد، اکثریت قریب به اتفاق مدارس چندپایه‌ی پرو در مناطق روستایی قرار دارند و حدود ۶۹ درصد از نیروهای آموزشی را در روستاها درگیر خود نموده‌اند.

اروپا/ فنلاند

بیشترین آمار کلاس‌های چندپایه‌ی اروپا به کشور فنلاند تعلق دارد که دارای نظام آموزشی موفقی نیز هست. هشتاد درصد مدارس فنلاند را مدارس ابتدایی تشکیل می‌دهند که غالباً با جمعیت‌های پایین دانش‌آموز مواجه می‌باشند. در واقع، فنلاند کشوری بسیار کم‌جمعیت است که در هر کیلومتر آن ۱۵ تا ۱۷ نفر ساکن‌اند و فاصله‌ی روستاها از یکدیگر نیز زیاد است. چنان‌که تنها ۴ درصد مدارس در این کشور جمعیتی بالای ۵۰۰ دانش‌آموز را دارا هستند و حدود ۵۰ درصد مدارس

فنلاند تعدادی کمتر از ۵۰ دانش‌آموز دارند و در برخی مناطق نیز، به علت آمار پایین دانش‌آموز، سالانه تعدادی از مدارس چندپایه به تعطیلی کشیده می‌شوند. کاهش میزان تولد و مشکلات مالی شهرداری‌ها (به‌عنوان تأمین‌کنندگان هزینه‌های مدارس) باعث شده است که از سال ۱۹۹۶ حدود ۲۵ درصد مدارس چندپایه‌ی این کشور بسته شوند.

حدود ۳۰ درصد مدارس فنلاند جزو مدارس روستایی چندپایه‌اند که تنها ۷ درصد جمعیت دانش‌آموزان این کشور را تحت پوشش تحصیلی خود قرار می‌دهند و ۱۹ درصد معلمان را به‌کار گرفته‌اند. با این حال، کشور فنلاند نه تنها براساس ضرورت، که در برخی موارد بنا به انتخاب و به لحاظ دلایل فلسفی و تربیتی، از جمله کاهش مشکلات رفتاری کودکان و توسعه‌ی جامعه‌پذیری آنان، به توسعه‌ی آموزش‌های چندپایه علاقه‌مند است. نکته‌ی قابل توجه در آموزش و پرورش فنلاند این است که روش تدریس چندپایه به‌عنوان «آموزش بدون پایه‌ی تحصیلی» در تعداد زیادی از مدارس بزرگ دنبال می‌شود و در آن، دانش‌آموزان نه براساس سن، بلکه بر مبنای توانمندی، ترجیحات و پتانسیل‌های یادگیری‌شان گروه‌بندی می‌شوند. به همین دلیل، نرخ آموزش‌های چندپایه در مدارس شهری فنلاند هم بالاست و میزان برگزاری کلاس‌های چندپایه در این کشور تا ۷۰ درصد گزارش شده است. در این خصوص، توسعه‌ی ICT و مهارت‌های فناوری اطلاعات در توسعه‌ی آموزش‌های تلفیقی (در کلاس‌های بدون پایه) تأثیری بسزا داشته است، ضمن اینکه استقلال مدارس برای تنظیم برنامه‌های آموزشی خود و تغییر مداوم ترکیب کلاس‌ها به‌صورت تک‌پایه و چندپایه، که بنا به ویژگی موضوعات و برنامه‌های درسی صورت می‌گیرد، نیز زمینه‌ی مناسبی برای این روش آموزشی فراهم آورده است. ■

